RAQAMLI IQTISODIYOT, XALQARO SAVDO VA MINTAQAVIY IQTISODIY INTEGRATSIYA: OSIYO VA MARKAZIY OSIYO MISOLIDA INKLUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ROLI VA TA'SIRI

Ergasheva Nodira Toxir qizi, Xaitmurotov Botir Bahodir o'g'li
https://doi.org/10.5281/zenodo.21299253

Annotatsiya. *Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirishning ahamiyati tahlil qilinadi. Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari misolida inklyuziv turizmning iqtisodiy o'sish, ijtimoiy tenglik va hududiy rivojlanishga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, turizm faoliyatiga keng aholi qatlamlarini jalb etish va turizm natijasida yaratiladigan manfaatlarni adolatli taqsimlash masalalari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *inklyuziv turizm, raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo, mintaqaviy integratsiya, Osiyo, Markaziy Osiyo, barqaror rivojlanish.*

Аннотация. *В данной статье анализируется значение развития инклюзивного туризма в условиях цифровой экономики, международной торговли и региональной экономической интеграции. На примере стран Азии и Центральной Азии рассмотрено влияние инклюзивного туризма на экономический рост, социальное равенство и региональное развитие. Особое внимание уделено вопросам вовлечения различных слоев населения в туристическую деятельность и справедливого распределения выгод от развития туризма.*

Ключевые слова: *инклюзивный туризм, цифровая экономика, международная торговля, региональная интеграция, Азия, Центральная Азия, устойчивое развитие.*

Annotation. *This article examines the role of inclusive tourism development in the context of the digital economy, international trade, and regional economic integration. Using examples from Asia and Central Asia, it explores how inclusive tourism contributes to economic growth, social inclusion, and regional development. The study also highlights the importance of broad participation in tourism activities and equitable distribution of tourism benefits.*

Keywords: *inclusive tourism, digital economy, international trade, regional integration, Asia, Central Asia, sustainable development.*

Kirish.Jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya, xalqaro savdo aloqalarining kengayishi va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jadallashuvi turizm sohasining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda turizm nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi tarmoq, balki ijtimoiy inklyuziya, hududiy rivojlanish va aholi farovonligini oshirishning muhim vositalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu bilan birga, turizmning an'anaviy modellari ayrim hollarda iqtisodiy manfaatlarning tor doirada jamlanishiga, mahalliy aholi va ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarning turizm imkoniyatlaridan yetarlicha foydalana olmasligiga sabab bo'lmoqda. Mazkur holat inklyuziv turizm konsepsiyasining dolzarbligini yanada oshirmoqda.

Turizmga oid ilmiy adabiyotlarda eng ko‘p uchraydigan tanqidlardan biri uning ayrim ijtimoiy guruhlar uchun qulay bo‘lib, boshqalar uchun esa cheklangan imkoniyatlar yaratishidir. An’anaviy turizm modeli ko‘pincha yuqori daromadli qatlamlar manfaatlariga xizmat qilishi, yirik korxonalar uchun foyda keltirishi va turizm rivojlanishidan olinadigan iqtisodiy natijalar barcha aholi qatlamlariga bir xil taqsimlanmasligi bilan tavsiflanadi. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv turizm konsepsiyasi turizmni yanada adolatli, barqaror va keng qamrovli rivojlantirishga qaratilgan yondashuv sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizm turizm faoliyatida ishtirok etuvchi subyektlar doirasini kengaytirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv nafaqat turizm xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirishni, balki turizm mahsulotlarini yaratish, boshqarish va ulardan olinadigan foydalarni taqsimlash jarayonlariga ko‘proq insonlarni jalb etishni nazarda tutadi. Natijada turizm sohasida ilgari chetda qolgan hududlar, mahalliy hamjamiyatlar va kichik biznes vakillari ham iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchisiga aylanish imkoniyatiga ega bo‘ladi [1].

Inklyuzivlik tamoyili bugungi kunda xalqaro rivojlanish siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu tamoyil iqtisodiy rivojlanish jarayonlarida barcha ijtimoiy guruhlarning ishtirokini ta’minlash, qarorlar qabul qilishda ularning fikrlarini inobatga olish va yaratilgan imkoniyatlardan teng foydalanish zarurligini ta’kidlaydi. Turizm sohasida esa bu yondashuv mahalliy aholini turizmni rejalashtirish va rivojlantirish jarayonlariga kengroq jalb qilish, shuningdek, turizm daromadlarining adolatli taqsimlanishini ta’minlash orqali namoyon bo‘ladi.

Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari misolida inklyuziv turizmning rivojlanishi mintaqaviy iqtisodiy integratsiyani kuchaytirish, yangi turistik yo‘nalishlarni shakllantirish va turizm xaritasiga yangi hududlarni kiritish imkonini beradi. Bu esa xalqaro savdo aloqalarining rivojlanishiga, xizmatlar eksportining kengayishiga hamda mahalliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, inklyuziv turizm iqtisodiy o‘sish natijalaridan keng aholi qatlamlarining manfaatdor bo‘lishini ta’minlab, barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Inklyuziv turizm tushunchasini izohlashdan avval uni turizm va iqtisodiy rivojlanish bilan bog‘liq boshqa yondashuvlardan farqlash muhimdir. Avvalo, inklyuziv turizm “all-inclusive” (hamma xizmatlar kiritilgan) turistik paketlar bilan bir xil ma’noni anglatmaydi. Bunday modelda sayyohlar safar xarajatlarini oldindan to‘lab, transport, mehmonxona, ovqatlanish va ekskursiya xizmatlaridan foydalanadilar. Biroq ko‘plab tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ushbu tizim mahalliy aholi va kichik tadbirkorlarning turizm daromadlaridan foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi. Natijada turizm xarajatlarining katta qismi xalqaro mehmonxona tarmoqlari va xorijiy turistik kompaniyalar hisobiga yo‘naltiriladi, mahalliy iqtisodiyotga tushadigan foyda esa kamayadi [2].

Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun bunday holat ayniqsa muhimdir, chunki mintaqada turizmni rivojlantirishdan ko‘zlangan asosiy maqsadlardan biri mahalliy aholi bandligini oshirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash hisoblanadi. Shu sababli inklyuziv turizm yondashuvi turizm faoliyatidan olinadigan foydaning kengroq qatlamlarga yetib borishini, mahalliy ishlab chiqaruvchilar, xizmat ko‘rsatuvchilar va tadbirkorlarning turizm qiymat zanjiriga faol jalb etilishini nazarda tutadi.

Inklyuziv turizm turizm faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish jarayonlarida barcha ijtimoiy qatlamlarning ishtirokini ta’minlash, turizm natijasida yaratiladigan iqtisodiy va ijtimoiy

manfaatlarni adolatli taqsimlash hamda mahalliy hamjamiyatlarning rivojlanishiga ko‘maklashishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari bilan hamohang bo‘lib, iqtisodiy o‘sish bilan bir qatorda teng imkoniyatlar va ijtimoiy adolatni ta’minlashga qaratilgan.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar paydo bo‘lmoqda. Xususan, onlayn bronlash tizimlari, elektron to‘lov xizmatlari, mobil ilovalar, raqamli marketing vositalari va elektron savdo platformalari turizm bozoriga kirishdagi to‘siqlarni kamaytirmoqda. Natijada kichik va o‘rta biznes subyektlari, oilaviy mehmon uylari, hunarmandlar hamda mahalliy xizmat ko‘rsatuvchilar xalqaro turizm bozorida o‘z xizmatlarini taklif qilish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Shu jihatdan raqamli platformalar inklyuziv turizmning iqtisodiy samaradorligini oshirish bilan birga, turizm faoliyatida ishtirok etuvchi subyektlar doirasini ham kengaytiradi.

Inklyuziv turizm ko‘pincha “inklyuziv biznes” konsepsiyasi bilan ham bog‘lanadi. Ushbu yondashuv daromadi nisbatan past bo‘lgan aholi qatlamlarini iqtisodiy faoliyatga jalb etish va ularning biznes jarayonlaridagi ishtirokini kuchaytirishga qaratilgan. Turizm sohasida esa bu mahalliy aholining ish bilan ta’minlanishi, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishi va turizm bilan bog‘liq mahsulot hamda xizmatlarni ishlab chiqarish imkoniyatlarini kengaytirishi orqali namoyon bo‘ladi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ushbu jarayonni yanada jadallashtirib, kichik biznes subyektlariga onlayn platformalar orqali xalqaro bozorga chiqish imkoniyatini yaratmoqda [3].

Shuningdek, inklyuziv turizm konsepsiyasi bugungi kunda xalqaro rivojlanish siyosatida keng qo‘llanilayotgan inklyuziv iqtisodiy o‘sish g‘oyasi bilan ham uzviy bog‘liqdir. Mazkur yondashuv iqtisodiyot hajmini kengaytirish va yangi ish o‘rinlarini yaratish orqali aholining turli qatlamlarini iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga jalb etishni maqsad qiladi. Biroq ayrim tadqiqotlar turizm hajmining o‘sishi har doim ham inklyuziv natijalarni ta’minlamasligini ko‘rsatadi. Turizmning tez sur’atlarda rivojlanishi ba’zi hollarda mahalliy ta’minot zanjirlarining zaiflashishiga, iqtisodiy manfaatlarning noteng taqsimlanishiga va biznes imkoniyatlarining ayrim guruhlar qo‘lida jamlanishiga olib kelishi mumkin.

Shu bois Osiyo va Markaziy Osiyo sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirish nafaqat turistlar sonini ko‘paytirish, balki turizm bilan bog‘liq iqtisodiy imkoniyatlardan keng jamoatchilikning foydalanishini ta’minlashni ham talab qiladi. Raqamli texnologiyalar, xalqaro savdo aloqalari va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya mexanizmlaridan samarali foydalanish orqali turizmning iqtisodiy va ijtimoiy foydasini yanada kengroq taqsimlash mumkin.

Shuni alohida ta’kidlash lozimki, inklyuziv biznes yondashuvi asosan bozor iqtisodiyotiga tayanuvchi neoliberal rivojlanish modeliga asoslanadi. Ushbu modelga ko‘ra, kam daromadli aholini bozor munosabatlariga kengroq jalb etish qashshoqlikni kamaytirishning asosiy vositasi sifatida qaraladi. Biroq bunday yondashuv ko‘proq iqtisodiy omillarga e’tibor qaratib, kambag‘allik va tengsizlikni keltirib chiqaruvchi institutsional hamda ijtimoiy to‘siqlarni bartaraf etish masalalarini yetarli darajada qamrab olmaydi [4].

Ko‘plab tadqiqotchilar inklyuziv biznes modelining ayrim cheklovlari mavjudligini ta’kidlaydilar. Xususan, yirik kompaniyalar barqaror va inklyuziv amaliyotlarni joriy etishda ko‘pincha ijtimoiy manfaatlardan ko‘ra iqtisodiy manfaatlarni ustuvor deb biladilar. Ularning asosiy maqsadi bozordagi raqobatbardosh mavqeini saqlab qolish, korporativ obro‘ga putur yetkazuvchi omillarning oldini olish, ta’minot zanjiridagi xavflarni kamaytirish hamda

daromadlarni oshirishdan iborat bo‘lishi mumkin. Natijada inklyuzivlik tamoyili ayrim hollarda ijtimoiy adolatni ta’minlash vositasi emas, balki biznes samaradorligini oshirish mexanizmi sifatida namoyon bo‘ladi.

Raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirish esa bundan kengroq maqsadlarni ko‘zlaydi. Mazkur yondashuv nafaqat iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirish, balki turizm faoliyatida ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish, qarorlar qabul qilish jarayonlarida mahalliy aholining rolini kuchaytirish hamda turizm natijasida yaratilgan qiymatning adolatli taqsimlanishini ta’minlashga qaratilgan.

Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari misolida inklyuziv turizmning muvaffaqiyati faqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan emas, balki uning hududiy rivojlanishga, aholi bandligiga, ijtimoiy tenglikka va mahalliy hamjamiyatlar farovonligiga qo‘shayotgan hissasi bilan ham baholanadi. Shu sababli inklyuziv turizm tushunchasi inklyuziv biznes yoki inklyuziv iqtisodiy o‘sish yondashuvlariga nisbatan kengroq mazmunga ega bo‘lib, iqtisodiy manfaatlar bilan bir qatorda ijtimoiy va institutsional omillarni ham qamrab oladi.

Markaziy Osiyo mamlakatlarida ham raqamli texnologiyalar asosida turizm infratuzilmasini takomillashtirish bo‘yicha muhim ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekistonda elektron vizalar tizimining joriy etilishi, mehmonxona va transport xizmatlarini onlayn bronlash imkoniyatlarining kengayishi hamda turizm xizmatlarini raqamlashtirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar xorijiy va mahalliy sayyohlar uchun qulay sharoit yaratmoqda. Shuningdek, Samarqand, Buxoro va Xiva kabi tarixiy shaharlarda raqamli axborot xizmatlari va elektron gid tizimlarining rivojlanishi turizm xizmatlari sifati va foydalanish imkoniyatlarini oshirmoqda.

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya jarayonlari ham inklyuziv turizm rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi transport-kommunikatsiya aloqalarining yaxshilanishi, chegaralararo turistik marshrutlarning shakllanishi va qo‘shma turizm loyihalarining amalga oshirilishi mintaqaning turistik jozibadorligini oshirmoqda. Bu esa nafaqat yirik turizm markazlari, balki chekka hududlarning ham turizm qiymat zanjiriga qo‘shilishiga imkon yaratmoqda.

O‘zbekiston so‘nggi yillarda turizmni milliy iqtisodiyotning strategik tarmoqlaridan biri sifatida rivojlantirishga alohida e’tibor qaratmoqda. Mamlakatda turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, vizaviy tartiblarni soddalashtirish, tarixiy-madaniy meros obyektlarini saqlash va turizm xizmatlarini raqamlashtirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, elektron viza tizimining joriy etilishi, onlayn mehmonxona bronlash xizmatlarining rivojlanishi, elektron to‘lov tizimlarining kengayishi hamda turistik xizmatlarni raqamli platformalar orqali targ‘ib qilish turizm bozorining ochiqligi va samaradorligini oshirmoqda.O‘zbekistonning Samarqand, Buxoro, Xiva, Shahrisabz va Qo‘qon kabi tarixiy turizm markazlari bilan bir qatorda, ekologik va qishloq turizmi salohiyatiga ega hududlarini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan loyihalar ham inklyuziv turizm tamoyillariga mos keladi. Xususan, tog‘li va chekka hududlarda yashovchi aholini turizm xizmatlari ko‘rsatishga jalb etish, milliy hunarmandchilik mahsulotlarini raqamli savdo platformalari orqali sotish va mahalliy madaniy merosni turizm mahsulotiga aylantirish hududiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlamoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil

qilish hamda Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari misolida uning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirini baholashdan iborat.

Inklyuziv turizmning asosiy mezoni shundaki, turizm faoliyatidan chetda qolib kelgan yoki imkoniyatlari cheklangan ijtimoiy guruhlar turizmni yaratish, boshqarish va undan foydalanish jarayonlarida faol ishtirok etishi hamda ushbu faoliyatdan olinadigan manfaatlardan teng ravishda bahramand bo‘lishi kerak. Bunday guruhlar qatoriga iqtisodiy jihatdan zaif qatlamlar, etnik ozchiliklar, ayollar, yoshlar, nogironligi bo‘lgan shaxslar va jamiyatda qaror qabul qilish imkoniyatlari cheklangan boshqa guruhlar kirishi mumkin. Shu sababli inklyuziv turizm faqat iqtisodiy natijalarni emas, balki ijtimoiy adolat va teng imkoniyatlarni ham o‘z ichiga oladi [5].

Inklyuziv turizmning muhim jihatlaridan biri uning etik tamoyillarga asoslanishidir. Bu tamoyillar turizmni tashkil etish va undan foydalanish jarayonida inson manfaatlarini, mahalliy hamjamiyat ehtiyojlarini hamda atrof-muhitni muhofaza qilish masalalarini hisobga olishni talab qiladi. Shu bilan birga, inklyuziv turizm ijtimoiy transformatsiyaga xizmat qilishi, ya'ni mavjud tengsizliklarni kamaytirish, turli ijtimoiy guruhlar o‘rtasidagi masofani qisqartirish, stereotiplarni bartaraf etish va jamiyatning turli qatlamlari o‘rtasida o‘zaro tushunishni kuchaytirishga yordam berishi lozim.

Mazkur yondashuvning muhim afzalliklaridan biri shundaki, u rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun birdek dolzarb hisoblanadi. Shu sababli inklyuziv turizmni baholashda hududning iqtisodiy rivojlanish darajasidan qat'i nazar, bir xil savollar qo‘yiladi: turizm jarayoniga kimlar jalb etilgan, kimlar esa undan chetda qolmoqda va ishtirok etayotgan guruhlar qanday sharoitlarda manfaat ko‘rmoqda? Bu savollar Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlarida turizm siyosatini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy nuqtai nazardan inklyuzivlik ikki asosiy masalaga e'tibor qaratadi. Birinchisi, turizm tizimiga qaysi guruhlar kiritilgan yoki undan chetda qolganligini aniqlashdir. Ikkinchisi esa ushbu guruhlarning ishtiroki qanchalik mazmunli va samarali ekanligini baholashdir. Agar ayrim manfaatdor tomonlar faqat rasmiy ravishda yoki tashqi ko‘rinish uchun jalb qilinsa, ularning ishtiroki real natijalarga olib kelmasa, bunday holatni haqiqiy inklyuzivlik deb bo‘lmaydi. Shu sababli inklyuziv turizm nafaqat ishtirok etish imkoniyatini yaratishi, balki ushbu ishtirokning amaliy natijalar berishini ham ta'minlashi zarur.

Turizm sohasi uzoq yillar davomida yirik xalqaro kompaniyalar manfaatlarining ustunligi, iqtisodiy foydaning tor doirada taqsimlanishi va mahalliy aholining turizm imkoniyatlaridan cheklangan darajada foydalanishi kabi muammolar bilan tavsiflanib kelgan. Inklyuziv turizm konsepsiyasi aynan shu cheklovlarni bartaraf etishga qaratilgan bo‘lib, turizm natijasida yaratilayotgan iqtisodiy va ijtimoiy foydalarni kengroq qatlamlarga yetkazishni maqsad qiladi. Shu bilan birga, ushbu yondashuv barcha aholi guruhlari turizm jarayonlarida ishtirok etishni istashi shart emasligini ham tan oladi, chunki ayrim mahalliy hamjamiyatlar turizmning salbiy ta'sirlari yoki madaniy o‘ziga xoslikka tahdid tug‘dirishi mumkinligi sababli undan chetda qolishni afzal ko‘rishi mumkin [6].

Demak, raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizmning asosiy vazifasi turizm imkoniyatlarini kengaytirish, manfaatlarni adolatli taqsimlash va ilgari chetda qolgan guruhlarni iqtisodiy hamda ijtimoiy rivojlanish jarayonlariga faol jalb etishdan iboratdir.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv turizm zamonaviy turizm rivojlanishini baholashda muhim nazariy va amaliy yondashuvlardan biri hisoblanadi. Ushbu konsepsiya turizmning nafaqat iqtisodiy samaradorligini, balki uning ijtimoiy adolat, teng imkoniyatlar va barqaror rivojlanishga qo‘shayotgan hissasini ham baholash imkonini beradi. Shu jihatdan inklyuziv turizm rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun birdek dolzarb bo‘lib, turizm faoliyatidan olinadigan manfaatlarning keng aholi qatlamlari o‘rtasida taqsimlanishini ta’minlashga xizmat qiladi.

Turizm insonlarni yangi hududlar, madaniyatlar va dunyoqarashlar bilan tanishtirish orqali o‘zaro tushunish va hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatiga ega. Biroq turizmning tijoratlashuvi ayrim hollarda uning ijtimoiy ahamiyatini pasaytirishi, iqtisodiy manfaatlarning tor doirada jamlanishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli inklyuziv turizm tashabbuslari turizmning ijtimoiy qiymatini oshirish, insonlar o‘rtasidagi samarali hamkorlikni rivojlantirish va ilgari turizm tizimidan chetda qolgan guruhlarni ushbu jarayonlarga jalb etishga qaratilgan.

Raqamli iqtisodiyot, xalqaro savdo va mintaqaviy iqtisodiy integratsiya sharoitida inklyuziv turizmni rivojlantirish imkoniyatlari yanada kengaymoqda. Raqamli platformalar, elektron savdo vositalari va zamonaviy axborot texnologiyalari mahalliy tadbirkorlar, kichik biznes subyektlari hamda chekka hududlarning turizm bozorlariga kirishini osonlashtirmoqda. Natijada turizm xizmatlarini yaratish va ulardan foydalanish jarayonlarida ko‘proq insonlar ishtirok etish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda [7].

Osiyo va Markaziy Osiyo mamlakatlari misolida inklyuziv turizmning rivojlanishi mahalliy aholi bandligini oshirish, hududiy rivojlanishni qo‘llab-quvvatlash va iqtisodiy manfaatlarning adolatli taqsimlanishini ta’minlashga xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, turizm sohasidagi qarorlar qabul qilish jarayonlariga mahalliy hamjamiyatlarni kengroq jalb etish, madaniy merosni asrash va turli ijtimoiy guruhlarning manfaatlarini hisobga olish inklyuziv rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bakker, M., & Messerli, H. (2017). Inclusive Growth versus Pro-Poor Growth: Implications for Tourism Development. Tourism and Hospitality Research, 17(4), 384–391.
2. Blowfield, M., & Dolan, C. (2014). Business as a Development Agent: Evidence of Possibility and Improbability. Third World Quarterly, 35(1), 22–42.
3. Britton, S. (1982). The Political Economy of Tourism in the Third World. Annals of Tourism Research, 9(3), 331–358.
4. Chakravorti, B., Macmillan, M., & Siesfeld, T. (2014). Business Models for Inclusive Growth. Harvard University Press, Cambridge.
5. Craven, A. (2016). Tourism and Community Resistance: Rethinking Inclusion and Exclusion. Journal of Sustainable Tourism, 24(8–9), 1234–1248.
6. Cukier, J. (2011). Tourism Development in Cuba: Opportunities and Challenges. Tourism Geographies, 13(2), 289–307.
7. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ). (2016). Inclusive Business in Tourism: Leveraging Tourism for Sustainable Development. Bonn: GIZ.